

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. EU Land Policy Guidelines. Guideline for Support to Land Policy Design and Land policy Reform Process in Developing Countries. EU Task Force on Land Tenure. 2004. P. 12.
2. EU Land Policy Guidelines.
3. EU Land Policy Guidelines.
4. Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform our World. UN. <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
5. Sustainable Development Goals, Georgia (Project).

STRATEGIES OF LAND REFORMS: COMPARATIVE ANALYSIS

Guram Metivishvili

Doctoral Student, the St. Andrews
the First-Called Georgian University

RESUME

The paper deals with the results of implementation of the Land Reform in Georgia and states that after privatization lands were divided into small parcels. The small farms with low productivity have been formed, providing only minimally essential products for their consumption.

Land reforms in different countries are typical and the main challenges to the agriculture policies of these countries are observed. Based on the comparative analysis, it is shown that all countries have different problems in the distribution of lands. For some countries, land management, decentralization, neutralization of colonial past traditions and redistributing of lands were important policy challenges. In Georgia, like in Eastern and Central Europe, the focus is made on the concentration of land, growth of productivity and implementation of global goals.

Key words: Land Policy, Georgia, Agricultural, Reforms, Strategy.

საქართველოს ეკონომიკაში ინვესტიციების მოზიდვის პრობლემები

გოდერძი ტყეშელაშვილი

სტუ, პროფესორი

ნათია ასლამაზაშვილი

სტუ, დოქტორანტი

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიოში ეკონომიკური განვითარება წარმოუდგენელია ინვესტირების გარეშე. მისი წყაროა, როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოური ინვესტიციები. ქვეყნები, რომლებიც ეკონომიკური განვითარების მაღალი ტემპებით გამოირჩევიან, ხასიათდებიან უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის და მათი ექსპორტის დიდი მოცულობებით. ითვლება, რომ უცხოური ინვესტიციების მოცულობები პროპორციულად აისახება სახელმწიფოთა ეკონომიკურ განვითარებულობაზე.

საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პროცესი არადაამკმაყოფილებელია, მის გასააქტიურებლად უპირველესად მაკროეკონომიკური ღონისძიებების გატრებაა საჭირო, რაც გამოიხატება შემდეგ მიმართულებებში: საბაზრო ინფრასტრუქტურა და მისი განვითარების დონე; საგადასახადო გარემო, მისი ლიბერალურობა და სიმარტივე; ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა და ეროვნული ვალუტის სტაბილურობა; ბიზნესის სამართლებრივი ბაზის სტაბილურობა.

აღნიშნული მიმართულებები უნდა გახდეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის ხელშემწყობ გენერალურ ხაზად. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სასურველი ტემპების მიღწევა შეუძლებელია.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, მენეჯმენტი, ინვესტიცია, უცხოური ინვესტიცია, ბირჟა, მაკროეკონომიკური ფაქტორები.

შესავალი

ნებისმიერი სახელმწიფოს ეკონომიკური განვითარების აუცილებელ ატრიბუტს ინვესტიცია წარმოადგენს. “ინვესტიციის” შინაარსში ესმით, როგორც “ნებისმიერი სახის კაპიტალის განთავსება ეკონომიკის ნებისმიერ სექტორში სამომავლოდ მოგების (სარგებლის) მიღების მიზნით”¹, ან “ფულადი სახსრების, ფასიანი ქაღალდების და სხვა ფასეულობათა განთავსება სამეწარმეო და სხვა ეკონომიკის სფეროებში მოგების ან სხვა ეფექტის მიღების მიზნით”², ანდა „კაპიტალის დაბანდება ეკონომიკურ საქმიანობაში მოგების და სოციალური ეფექტის მიღების მიზნით“³. მიუხედავად იმისა, რომ აქ მოყვანილი ენციკლოპედიური განმარტებები ერთმანეთს სრულად არ ემთხვევა, მითუმეტეს მეტი აცდენებია სპეციალურ სამეცნიერო ლიტერატურაში შინაარსობრივად ისინი მაინც ხასიათდებიან საერთო ნიშნებით, ანუ იგულისხმება, რომ ინვესტიცია ეს არის რაიმე სახით წარმოდგენილი კაპიტალი, რომლის ასახვაც შესაძლებელია ფულადი ფორმით და განკუთვნილია დასაბანდებლად მომავალში ეფექტის (მოგების) მიღებისათვის. აქედან გამომდინარე, რამდენადაც ინვესტიციის განხორციელება და მოსალოდნელი შედეგობრივი სიდიდეები დროში ერთმანეთს არ ემთხვევა და შედეგის დადგომა ზოგჯერ რამდენიმე წლით განისაზღვრება, ინვესტირების პროცესი გარკვეულ რისკებთანაა დაკავშირებული და ყოველთვის არსებობს იმის ალბათობა, რომ შედეგის ფაქტიური სიდიდე განსხვავებული იქნება თეორიულად გაანგარიშებული საგან.

1 ინგლისურენოვანი ვიკიპედია. საიტი: <https://en.wikipedia.org/wiki/Investment>. გადამოწმებულია 28.10.2017.

2 რუსულენოვანი ვიკიპედია. საიტი: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8>. გადამოწმებულია 28.10.2017

3 ქართულენოვანი ვიკიპედია. საიტი: <https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9C%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90>. გადამოწმებულია 28.10.2017

ძირითადი ნაწილი

ინვესტიცია გამოიყენება არაფინანსურ აქტივებში კაპიტალის გაზრდის ან ახალი კაპიტალის ფორმირებისათვის. ითვლება, რომ რაც უფრო მეტია ინვესტიციების მოცულობა ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიკაში, მით უფრო მიმზიდველია ამ ქვეყნის სამეწარმეო გარემო. საქართველო ამ მხრივ ბოლო პერიოდისათვის მზარდი დინამიკით ხასიათდება, რასაც ადასტურებს ქვემოთ მოყვანილი ოფიციალური სტატისტიკა (იხ. ცხრილი 1).

ცხრილი 1

ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში ინსტრუქციური სექტორების მიხედვით¹ მლნ. ლარი

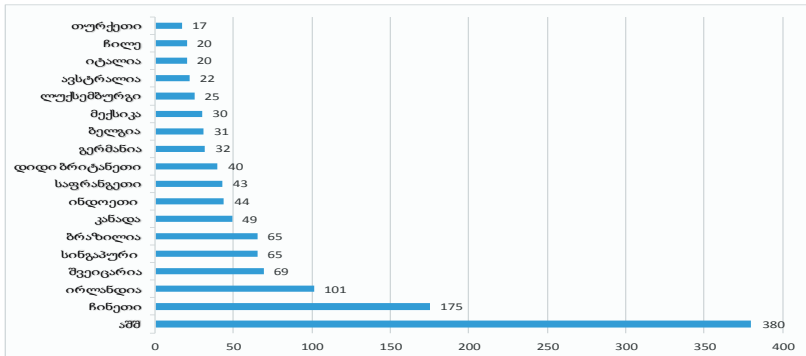
დასახელება	2011	2012	2013	2014	2015
არაფინანსური კორპორაციების სექტორი	3 275.8	4 107.1	3 657.2	4 981.8	5 985.9
ფინანსური კორპორაციების სექტორი	112.7	144.5	132.7	154.3	162.6
სახელმწიფოს მართვის სექტორი	1 298.0	1 219.0	1 014.9	1 082.3	1 479.0
შინამეურნეობების სექტორი	763.9	1 001.2	1 062.1	1 289.4	1 376.6
შინამეურნეობების მომსახურე არაკომერციული ორგანიზაციების სექტორი	23.9	24.9	25.9	26.9	27.9
ინვესტიციები ძირითად კაპიტალში — სულ	5 474.3	6 496.8	5 892.7	7 534.7	9 032.0

¹ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული 2016. თბ. 2017. გვ. 176

2011 წ-დან 2015 წ-მდე საქართველოს ძირითად კაპიტალში ინვესტიციების საერთო მოცულობა 65 %-ით გაიზარდა და ცხრა მლრდ. აშშ დოლარს გადააჭარბა, თუმცა ეს ცოფრი მაინც ძალიან მცირეა. შედარებისათვის სინგაპურის მოსახლეობა 5.6 მლნ. კაცია, ხოლო მხოლოდ პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციამ 2015 წ-ს შეადგინა 62.5 მლრდ. \$. თუ საკუთარ ინვესტიციებსაც გავითვალისწინებთ ეს ციფრი გაცილებით მაღალი იქნება, თუმცა ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებელს იგი 50-ჯერ აჭარბებს.¹

მსოფლიოს სახელმწიფოები ერთდროულად გვევლინებიან ინვესტიციების გამტან და შემომტან ქვეყნებად. 2015 წ-სთვის უცხოური ინვესტიციების შემოდინება ცალკეულ სახელმწიფოების მიხედვით ასახულია ნახაზ 1-ში, ხოლო ინვესტიციების გატანა ნახაზ 2-ში.

ნახაზი 1. ინვესტიციების შემოტანა ზოგიერთ სახელმწიფოებში. მლრდ \$²

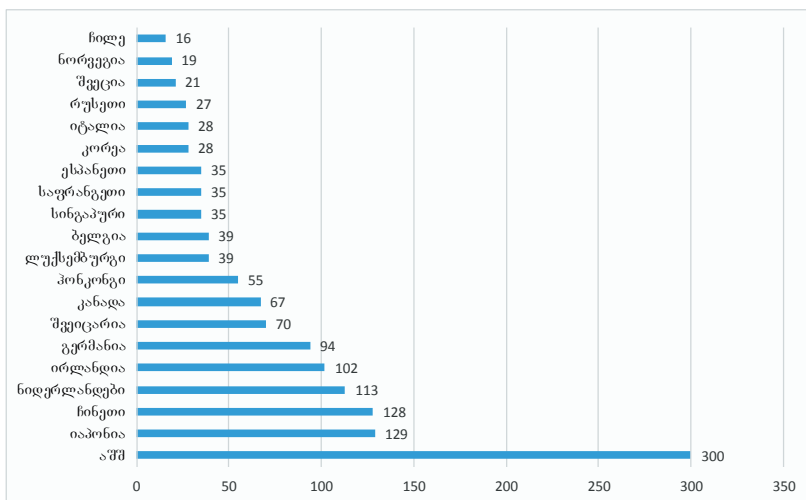

1 იხ. ВЕДУЩИЙ КОРПОРАТИВНЫЙ ПОРТАЛ ОФФШОРНОЙ ИНДУСТРИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ. საიტი: <https://offshorewealth.info/offshore-investments-abroad/singapore-top-country-kearney-index-trust-direct-foreign-investments/>. გადამოწმებულია 20.10.2017

2 КОНФЕРЕНЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ ПО ТОРГОВЛЕ И РАЗВИТИЮ. ДОКЛАД О МИРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЯХ. 2016. p., 5. საიტი: file:///C:/Users/User/Desktop/wir2016_Overview_ru.pdf.

ნახაზი 2.

ინვესტიციების გატანა ზოგიერთ სახელმწიფოებიდან. მლრდ \$

აშშ, წარმოადგენს რა მსოფლიოს უძლიერეს სახელმწიფოს, გამორჩეულია ინვესტიციების მოზიდვისა და გატანის მიხედვით. მოყვანილი მონაცემების მიხედვით ამ სახელმწიფომ 2015 წ-ს მოიზიდა უცხოეთიდან 380 მლრდ. \$, ხოლო გაიტანა სხვა ქვეყნებში – 300 მლრდ. \$. ინვესტიციების მოზიდვით მეორე ადგილზეა ჩინეთი 175 მლრდ. \$, იგი ინვესტიციების გატანის მხრივ მესამე ადგილზეა (175 მლრდ. \$). აღნიშნულ ჩამონათვალში საქართველო არ ფიგურირებს, რამდენადაც ინვესტირების მოცულობა ისედაც დაბალია, მით უფრო უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მხრივ. მონაცემები ასახულია ცხრილ 2-ში.

უცხოური ინვესტიციები ბოლო პერიოდში 2014 წ-ს იყო ყველაზე მაღალი – 1,7 მლრდ. ლარი, რაც მაშინდელი ლარის კურსის გათვალისწინებით დაახლოებით 0.7 მლრდ. \$. თუ შევადარებთ ზემოთ მოყვანილ სახელმწიფოთა მონაცემებს სხვაობა ძალიან დიდია და ინვესტიციების მოზიდვის არახელსაყრელ პროცესზე მიუთითებს.

**ცხრილი 2. უცხოური ინვესტიციების შემოდინება
საქართველოში (ათასი ლარი)¹**

წელი	სულ	I კვ	II კვ	III კვ	IV კვ
2005	449.8	89.4	105.9	75.6	178.9
2006	1 190.4	146.0	306.9	280.7	456.7
2007	2 014.8	421.4	401.5	489.1	702.9
2008	1 564.0	537.7	605.4	134.7	286.2
2009	658.4	114.0	177.2	173.2	194.0
2010	814.5	166.5	208.3	225.6	214.1
2011	1 117.2	209.7	248.3	316.6	342.6
2012	911.6	261.2	217.7	199.0	233.7
2013	941.9	252.3	207.9	254.8	226.9
2014	1 758.4	309.5	196.2	726.0	526.7
2015	1 564.5	291.5	462.7	483.2	327.1
2016	1565.9	390.1	404.3	501.3	270.2
2017*	751.0	404.4	346.6		

ინვესტიციების ზრდის მიმართულებით აუცილებელია ქვეყანაში ბიზნესის ფუნქციონირების მაკროეკონომიკური ფაქტორების გაუმჯობესება, რომლებიც შეიძლება რამდენიმე ჯგუფად დაიყოს. ესენია: საბაზრო ინფრასტრუქტურა და მისი განვითარების დონე; საგადასახადო გარემო, მისი ლიბერალურობა და სიმარტივე; ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა და ეროვნული ვალუტის სტაბილურობა; ბიზნესის სამართლებრივი ბაზის სტაბილურობა.

მოკლედ შევხვით თითოეულ მათგანს.

საბაზრო ინფრასტრუქტურაში იგულისხმება ბაზარზე აგენტების, ბაზრის მონაწილე სუბიექტების თავისუფლება და ორგანიზებული ბაზრების (ბირჟების) ქსელის ფუნქციონირება. “საქა-

¹ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები. იხ. საიტი: http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=2230&lang=geo. გადამოწმებულია 03.11.2017

რთველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა მნიშვნელოვნად არის დაკავშირებული საერთო სიძნელების დაძლევისასთან. სამეურნეო სისტემის გარდაქმნის პრობლემის გადაჭრასთან და საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარებასთან. საბაზრო ინფრასტრუქტურის განუვითარებლობა ხელს უშლის ამ პროცესს.”¹

საქართველოს ბაზარი არ გამოირჩევა თავისუფლების მაღალი დონით. ბაზარზე მრავლადაა როგორც მონოპოლიები (ბუნებრივიც და ხელოვნურად ვშექმნილიც), ასევე ოლიგოპოლიები (მაგალითად ნავთობის და წამლების ბიზნესი, სამედიცინო მომსახურება და ჯანმრთელობის დაზღვევა და ა. შ.).

საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარებას ყველაზე უკეთ საბირჟო ქსელის განვითარება და ამ ბირჟებზე წარმოებული ოპერაციების მოცულობები ახასიათებენ. არსებული ოთხი ტიპის ბირჟებიდან — სასაქონლო, ფასიანი ქაღალდების, სავალუტო და შრომის, - ჩვენთან სრულყოფილად მხოლოდ სავალუტო ბაზარი ფუნქციონირებს. რაც შეეხება დანარჩენს — ისინი არ საერთოდ არ არსებობს, ან მათი ფუნქციონირება სიმბოლური ხასიათის მატარებელია (მაგალითად, ფასიანი ქაღალდების ბაზარი). საქართველოში მრავლადაა დარეგისტრირებული სასაქონლო ბირჟები, მაგრამ ვერცერთი ვერ ფუნქციონირებს, რაც უარყოფითად მოქმედებს არსებულ საწარმოთა ლოგისტიკური ამოცანების გადაჭრაზე, შესაბამისად მოქმედი საწარმოები, განსაკუთრებით სამრეწველო, ვერ გამოირჩევიან ეფექტურობით, ხოლო მათ მიერ წარმოებული პროდუქცია ხშირად არაკონკურენტუნარიანია. ქვეყანას, თავისი გეპოლიტიკური მდებარეობიდან გამომდინარე, ჯერ კიდევ შეუძლია გახდეს ლოგისტიკური ცენტრი ამიერკავკასიისათვის, თუ ამ მხრივ მუშაობა გააქტიურდება მოხერხდება ერთი მაინც სასაქონლო ბირჟის ამოქმედება.

რაც შეეხება შრომით ბირჟებს, საქართველოში კლასიკური სახით იგი საერთოდ არ არსებობს. ამინდს ვერ ჰქმნის ცალკეული დასაქმების საიტები. შედეგად შესაბამისი შრომითი რესურსებით ბინესის უზრუნველყოფა გართულებულია. უფრო მეტიც

1 ასლამაზაშვილი ნ.ინვესტირების პრობლემები საქართველოში. ჟურნალი “ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა” № 2(39). 2017. გვ.270.

ჩვენ ვერ ვახერხებთ უმუშევართა და სამუშაოს მაძიებელთა სრულყოფილ აღრიცხვასაც კი და ვიღებთ აბსურდულ სტატისტიკას, როცა ჩვენთან უმუშევრობა გაცილებით დაბალია, ვიდრე, ვთქვათ ევროკავშირის სახელმწიფოებში. რეალობა კი სულ სხვაა. მაღალია შრომითი რესურსების მიგრაცია განვითარებულ ქვეყნებში.

საქართველოში საგადასახადო გარემო შესაბამისობაშია, ან ახლოსაა ევროკავშირის განვითარებული სახელმწიფოების საგადასახადო გარემოსთან, მაგრამ აქ გასათვალისწინებელია ჩვენი ეკონომიკის ჩამორჩენილობა, ამიტომ ქვეყანა უნდა ისწრაფოდეს გადასახადთა ლიბრალიზაციისაკენ. ზემოთ მოყვანილი სინგაპურის მაგალითი რომ ავიღოთ, იქ მოქმედებს მხოლოდ კორპორაციებისათვის შემოსავლებზე გადასახადი (მოგების გადასახადი), რომელიც ერთიანია რეზიდენტი და არარეზიდენტი იურიდიული პირებისათვის და 18%-იანი განაკვეთით განისაზღვრება, გარდა ამისა როგორც კომპანიები, ასევე მოსახლეობა იხდის ქონების გადასახადს 4%-იანი განაკვეთით, არსებობს აგრეთვე “გერბის მოსაკრებელი”, რომელიც უფრო სიმბოლური ხასიათისაა. აღნიშნულის გარდა არავითარი გადასახადი ქვეყანაში არ არსებობს.¹

საქართველოში კი დღგ-ს გადასახადის განაკვეთი 18%, მოგების — 15%, ქონების კორპორაციებისათვის - 1%, საშემოსავლო — 20%, აქციზი — სხვადასხვა აქციზური საქონლისთვის და ა.შ. რაც უნდა ჩაითვალოს მაღალ გადასახადებად და ბუნებრივია ამით ხელი არ ეწყობა ინვესტიციების მოზიდვის პროცესს.

საქართველოს ფულად-საკრედიტო სისტემაც არ ხასიათდება სტაბილურობით. გარდა იმისა, რომ საქართველოში კრედიტებზე საპროცენტო განაკვეთი რამდენჯერმე მაღალია, ვიდრე იგივე ევროკავშირის სახელმწიფოებში, კრედიტების გაცემის სისტემაც რთულია და “უზრუნველყოფის” მაღალი საფასური მოითხოვება. ამასთან ეროვნული ვალუტა — ლარი მკვეთრად გამოხატული არასტაბილურობით ხასიათდება, რომ არაფერი ვთქვათ მის არა-

1 იხ. Экономика Сингапура. Экономическая модель развития Сингапура. сайт: <http://www.gecont.ru/articles/econ/singapur.htm>.
გადამოწმებულია 03.11.2017.

კონვერტაბელურობაზე. ლარის გაცვლითი კურსი კონვერტაბელურ ვალუტებთან მიმართებაში არაპროგნოზირებადად იცვლება მისი გაიაფების, კურსის ვარდნის მიმართულებით (იხილეთ ცხრილი 3 და ნახაზი 3).

მოყვანილი სტატისტიკური მასალის შემდგომ პერიოდში ლარის მერყეობა კიდევ უფრო დიდი ამპლიტუდით ხასიათდება, რასაც განაპირობებს, ერთი მხრივ, ეროვნული ბანკის მიერ რეფინანსირებისათვის გაცემული სესხების მაღალი სიდიდე (მლრდ. ლარს აჭარბებს) და, მეორე მხრივ, ფინანსთა სამინისტროს მიერ სახელმწიფო ობლიგაციების გაყიდვა და სახაზინო ვალდებულებების რეალიზაცია.

ბუნებრივია ლარის კურსის ასეთი მერყეობა უარყოფითად მოქმედებს არა მარტო მოსახლეობის ცხოვრების დონეზე, არამედ სამეწარმეო აქტივობაზეც, რაც საბოლოოდ ხელს არ უწყობს ინვესტიციების მოზიდვას.

ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი, რაც განსაზღვრავს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას ის თუ რამდენადაა დაცული ჩადებული ინვესტიცია. აქ ორი ძირითადი მიმართულებაა: პოლიტიკური სტაბილურობა და ინვესტიციების სამართლებრივად დაცვის მდგომარეობა. სამეურნეო საქმიანობაში ხშირია დავის წარმოშობა, როგორც პარტნიორებთან, ასევე მომხმარებლებთან და დასაქმებულებთან. აღნიშნული დავები უნდა გადაწყდეს ოპერატიულად და სამართლიანად, დიდი მნიშვნელობა აქვს ინვესტორისათვის ორივე ამ შემადგენელს, წინააღმდეგ შემთხვევაში ინვესტორი კაპიტალის დაბანდებას არ გარისკავს. ჩვენს ქვეყანაში არ არსებობს საარბიტრაჟო სასამართლოების სისტემა და სამოქალაქო დავები იხილება საერთო სასამართლოების მიერ, კერძოდ სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიებში, სადაც საქმის განხილვა სამივე ინსტაციის სასამართლოში წლობით ჭიანურდება, ამასთან სასამართლოები არ გამოიჩენვიან ობიექტურობით და მათ მიმართ ნდობა არასაკმარისია. ბუნებრივია ასეთი მდგომარეობა აფერხებს ინვესტორთა დაინტერესებას. საქმეს ვერ შევლის კერძო საარბიტრაჟო სასამართლოები, რომელთა არსებობა კანონმდებლობით დაშვებულია, მაგრამ მათ მიმართ ნდობის ფაქტორი

ძალიან დაბალია, ამასთან კერძო საარბიტრაჟო სასამართლოების გადანყვებილები არ არის შესასრულებლად სავალდებულო.

**ცხრილი 3. ლარის კურსის ცვლილება აშშ დოლართან და
ევროსთან მიმართებაში¹**

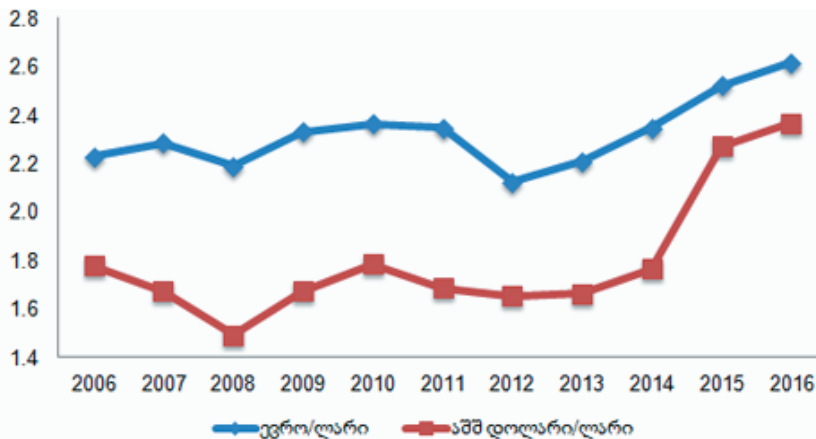
პერიოდი	საშუალო \$-თან	საშუალო £-თან
2014	1,8636	2,2656
I 15	2,2275	2,4139
II 15	2,2483	2,4992
III 15	2,3816	2,6736
IV 15	2,3949	2,6169
2015	2,3949	2,6169
I 16	2,3679	2,6795
II 16	2,3423	2,5976
III 16	2,3297	2,6132
IV 16	2,6468	2,7940
2016	2,6468	2,7940
I 17	2,4452	2,6266
II 17	2,4072	2,7444

დასკვნა

აქ მოყვანილი მაკროეკონომიკური ხასიათის პრობლემათა აღ-
მოფხვრა უნდა იქცეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის
ხელშემწყობ გენერალურ მიმართულებად. წინააღმდეგ შემთხ-
ვევაში ქვეყნის ეკონომიკური წინსვლის სასურველი ტემპების
მიღწევა შეუძლებელია.

¹ იხილეთ საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკური მონაცემე-
ბი. საიტი: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=316&lang=geo. გადამოწმე-
ბულია 03.11.2017.

ნახაზი 3. ლარის გაცვლითი კურსის გრაფიკი¹

გამოყენებული ლიტერატურა და რესურსები:

1. ინგლისურენოვანი ვიკიპედია. <https://en.wikipedia.org/wiki/Investment>;

2. რუსულენოვანი ვიკიპედია. [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8;);

3. ქართულენოვანი ვიკიპედია. <https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9C%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%aa%E1%83%98%E1%83%90>;

4. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული 2016. თბ. 2017;

5. Ведущий корпоративный портал оффшорной индустрии на русском языке. saiti: <https://offshorewealth.info/offshore-investments-abroad/singapore-top-country-kearney-index-trust-direct-foreign-investments/>;

6. Конференция организации объединенных наций по торговле и развитию. Доклад о мировых инвестициях. 2016. საიტი: file:///c:/Users/User/Desktop/wir2016_Overview_ru.pdf;

¹ იგივე საიტზე.

7. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები. ონ. საიტი: http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=2230&lang=geo. გადამოწმებულია 03.11.2017;

8. ასლამაზაშვილი ნ. ინვესტირების პრობლემები საქართველოში. ჟურნალი “ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა” № 2(39). 2017;

9. Экономика Сингапура. Экономическая модель развития Сингапура. საიტი: <http://www.gecont.ru/articles/econ/singapur.htm>;

10. საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკური მონაცემები. საიტი: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=316&lang=geo.

REFERENCES:

1. ინგლისურენოვანი ვიკიპედია. <https://en.wikipedia.org/wiki/Investment>;

2. რუსულენოვანი ვიკიპედია. [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B8;);

3. ქართულენოვანი ვიკიპედია. <https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%98%E1%83%9C%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%aa%E1%83%98%E1%83%90>;

4. National statistics office of georgia. Statistical yearbook of georgia 2016. Tb. 2017;

5. The leading corporate portal of the offshore industry in the russian. [Lhttps://offshorewealth.info/offshore-investments-abroad/singapore-top-country-kearney-index-trust-direct-foreign-investments/](https://offshorewealth.info/offshore-investments-abroad/singapore-top-country-kearney-index-trust-direct-foreign-investments/);

6. United nations conference on trade and development. Report on world investments language. file:///c:/Users/User/Desktop/wir2016_Overview_ru.pdf;

7. National statistics office of georgia. http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=2230&lang=geo. Checked :03.11.2017;